

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.2.3>

Є. Б. Геллер

здобувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СПОРТИВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Метою статті є здійснення характеристики форм та методів адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості. Визначено, що адміністративно-правове забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості пов'язується із застосуванням методів централізованого субординаційного впливу, що визначається імперативністю, а також застосування методів децентралізованого координаційного впливу, що є диспозитивним врегулюванням публічно-управлінських правовідносин. Акцентовано, що реалізація диспозитивного методу із адміністративно-правового забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості полягає у наданні учасникам правовідносин можливості самостійно визначати умови адміністративних договорів, ініціювати провадження із реєстрації громадської організації тощо. Зроблено висновок, що форми та методи адміністративно-правового забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості перебувають в умовах суспільної трансформації, де важливе пріоритетне значення відіграють тенденції децентралізації та діджиталізації. Визнано, що поширеним є підхід, що встановлює розуміння форм адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості як : розробка та ухвалення нормативних актів; розробка та прийняття індивідуальних адміністративних актів; укладання адміністративних договорів; реалізація форм діяльності в межах дозвільно-ліцензійних проваджень; створення умов для матеріально-технічного ресурсного забезпечення. Визначено, що у сфері спортивного розвитку особистості органи публічної влади на прикладі визначення змісту компетенції Міністерства молоді та спорту України виділяються такі групи повноважень, як: 1) нормотворчі ; 2) контрольно-наглядові; 3) інформаційно-узагальнюючі; 4) організаційно-управлінські; 5) дозвільно-ліцензійні; 6) просвітницькі; 7) попереджувальні та правозастосовчі; 8) реєстраційні, – про що було зроблено висновок в межах попереднього підрозділу.

Ключові слова: суб'єкт, адміністративно-правове забезпечення, фізична культура, спортивний розвиток, децентралізація влади, форми, методи.

Постановка проблеми. Форми та методи адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості є тими інструментами, використання яких у їх складній сукупності визначається як нормативно закріплений шлях до здійснення владним суб'єктом повноважень, що на них покладено. Розуміння форм адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у будь-якій сфері суспільного життя загаль-

новизнаним передбачається через встановлення їх сутності як певних зовнішніх, постійно чи тимчасових конструкцій проявів діяльності органів державної влади чи місцевого самоврядування, а також носіїв делегованих повноважень. Форми адміністративно-правового забезпечення є відображенням змісту компетенції владного суб'єкта [1, с. 66–71]. Форми відображують функції та завдання, що покладаються на владного суб'єкта. Методи натомість за своєю

сутністю є способом впливу владного суб'єкта на підвладний об'єкт. У складній сукупності форми, методи та функції визначають сутність регулятивного впливу системи адміністративно-правового забезпечення на будь-яку сферу суспільного життя, в цілому, і зокрема, у сфері спортивного розвитку особистості [2, с. 24].

Якщо форма адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості відображує зовнішній прояв діяльності органу публічної влади, тоді її внутрішньою формою є його організаційна структура [3, с. 259 ; 4, с. 231-235]. Формами адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості є об'єктивне відображення діяльності владного суб'єкта, що полягає в ухваленні адміністративних актів, їх виконанні, наданні публічних послуг, здійсненні адміністративних процедур [5, с. 152–155].

Стан наукової розробки проблеми.

Питання формування та адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини у сфері її спортивного розвитку фрагментарно в межах інших суміжних проблематик досліджувались у публікаціях О. І. Безпалової, С.М. Гусарова, О. В. Джафарової, Л. В. Козлової, Ю. О. Лезези, О.І. Миколенка, Р. С. Мельника, Н. Р. Нижник, А. Ю. Олійника, О. Ю. Салманової, О. Ю. Синявської, О. С. Юніна та ін.. Не можна не акцентувати, що проблематика забезпечення спортивного розвитку особистості вивчається не лише в межах юридичних досліджень, але і з точки зору науки педагогіки, психології, соціології, антропології, а також в межах економічних досліджень. Варто в цьому сенсі виокремити публікації таких вчених, як О. П. Митчик, В. Й. Тарасюк, М. С. Мороз, В. О. Шинкарук, А. І. Шинкарук, В. В. Сирмамій, Ю. О. Миронов, О. М. Ольховий, М. В. Корчагін, В. М. Красота та ін..

Метою статті є здійснення характеристики форм та методів адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу. Поширеним є підхід, що встановлює розуміння форм адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості як : розробка та ухвалення нормативних актів; розробка та прийняття індивідуальних адміністративних актів; укладання адміністративних договорів; реалізація форм діяльності в межах дозвольно-ліцензійних проваджень;

створення умов для матеріально-технічного ресурсного забезпечення [6, с. 40].

За змістом форми адміністративно-правового забезпечення діяльності владного суб'єкта поділяються на : процедурні, організаційно-правові, матеріально-технічні [7, с. 12]. Процедурні форми діяльності органів публічної адміністрації є засобом об'єктивної їх компетенції [8, с. 141–145].

Поширеним є застосування при класифікації форм адміністративно-правового забезпечення діяльності владного суб'єкта за їх юридичними наслідками на : нормативно-правові (що призводять до виникнення, зміни чи припинення публічно-управлінських відносин [9, с. 112–117]) та адміністративно-управлінські (що призводять до зміни структури роботи органу державної влади чи місцевого самоврядування) [10, с. 114-115].

Нормативно-правовими формами адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості є: ухвалення нормативних проєктів; ухвалення індивідуальних адміністративних актів; підписання адміністративних договорів. До адміністративно-управлінських форм діяльності владних суб'єктів у сфері спортивного розвитку особистості: проведення спортивних заходів; проведення обговорення нормативних проєктів та інших дискусійних аспектів функціонування суспільства; прогнозування розвитку галузі суспільного життя; організація та проведення просвітницьких заходів.

Очевидно застосування нормативно-правових форм діяльності владних суб'єктів у сфері спортивного розвитку особистості вимагає їх оптимального поєднання із відповідними адміністративно-управлінськими формами.

В. Р. Біла визначає, що органи публічної адміністрації відображують свою діяльність у публічно-правових та приватно-правових формах [10, с. 114].

Реалізація форм адміністративно-правового забезпечення в будь-якій сфері проявляється через певні юридично значимі дії, що відображують зміст компетенції владного суб'єкта [11; 12; 13, с. 80–81].

У сфері спортивного розвитку особистості органи публічної влади на прикладі визначення змісту компетенції Міністерства молоді та спорту України виділяються такі групи повноважень, як: 1) нормотворчі ; 2) контрольно-наглядові; 3) інформаційно-узагальнюючі; 4) організаційно-управлінські; 5) дозвольно-ліцензійні; 6) про-

світницькі; 7) попереджувальні та правозастосовчі; 8) реєстраційні, – про що було зроблено висновок в межах попереднього підрозділу.

Застосування зазначених груп повноважень відбувається через реалізацію диспозитивного та імперативного методів нормативного регулювання [13, с. 54–56].

Утворення нормативно-правової чи адміністративно-управлінської форми адміністративно-правового забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості має розумітися через встановлення сукупності взаємопов'язаних та взаємо обумовлюючих операційних та процедурних дій [14, с. 48].

Розглянемо реалізацію форм адміністративно-правового забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості.

Звернемо дослідницьку увагу на реалізацію форм здійснення нормотворчих повноважень органів публічної адміністрації у сфері спортивного розвитку особистості.

До компетенції Міністерства молоді та спорту України відноситься повноваження із розробки та ухвалення регуляторних актів, що мають нормативний характер відповідно до положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [15]. Регуляторним актом є: «прийнятий уповноваженим регуляторним органом нормативно-правовий акт, який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання; прийнятий уповноваженим регуляторним органом інший офіційний письмовий документ, який встановлює, змінює чи скасовує норми права, застосовується неодноразово та щодо невизначеного кола осіб і який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, незалежно від того, чи вважається цей документ відповідно до закону, що регулює відносини у певній сфері, нормативно-правовим актом» (ст. 1 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [15]).

До форм діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення спортивного розвитку особистості необхідно віднести здійснення узагальнення у сфері фізичної культури

та спорту, що, зокрема, відбивається у веденні Реєстру спортивних досягнень, що функціонально реалізується Міністерством молоді та спорту України [16].

Ведення Реєстру спортивних досягнень відбувається відповідно до Наказу Міністерства молоді та спорту України від 18.12.2013 № 1276 [17]. У Наказі Міністерства молоді та спорту України від 18.12.2013 № 1276 [17] спортивний рекорд розуміється як найвищий результат в окремому виді спорту, що визнаний в Україні, досягнутий на спортивних змаганнях за умови дотримання правил проведення змагань з цього виду спорту. Спортивний рекорд вимірюється за показниками, які відображаються в одиницях виміру довжини, висоти, ваги, часу, очок, балів, коефіцієнтів тощо та мають їх аналогічну фіксацію в міжнародній федерації (асоціації) з виду спорту.

Ведення спеціальних реєстрів відноситься до матеріально-технічних форм адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості.

Іншою формою адміністративно-правового забезпечення реалізації політики у сфері спортивного розвитку особистості є видання індивідуальних адміністративних актів.

О. О. Мандюк визначає, що акти індивідуального характеру встановлюють певні правила поведінки, що можуть бути приписами, дозволами, заборонами для конкретної особи чи задля вирішення конкретної ситуації [18, с. 160]. Акти індивідуального характеру відносяться до форм правозастосування, що включає: правозабезпечення, правопримування і правовідновлення [19, с. 14–15]. Адміністративні акти індивідуального характеру можуть бути як актами, що здійснюється в межах стадії правореалізації, а також на стадії правозастосування (зокрема, шляхом накладення штрафу, позбавлення спеціального права чи дозволу тощо).

В. Р. Біла підкреслює, що «ще до прийняття управлінського рішення щодо конкретної особи, особливо в юрисдикційних відносинах, вона набуває нового спеціального адміністративно-правового статусу (наприклад, особи, яка притягається до відповідальності) [20, с. 95–96].

Форми правозастосовчих та правореалізаційних відносин бувають регулятивними та правоохоронними. Регулятивними формами правозастосування, зокрема, рішення Міністерства молоді та спорту України про надання та позбавлення статусу національної спортивної федерації, які оформлюються у відповідні переліку

і відокремлюються за такою ознакою, як олімпійський чи неолімпійський вид спорту. Станом на 1 вересня 2024 року в Україні діє згідно із офіційною статистичною інформацією 38 спортивних федерацій з олімпійських видів спорту зі статусом національної спортивної федерації [21], а також 69 спортивних федерацій зі статусом національної спортивної федерації [22].

Надання статусу національної спортивної федерації здійснюється відповідно до Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2012 року № 22 (зі змінами) [22], наказу Міністерства молоді та спорту України від 21 січня 2014 року № 102 «Про затвердження Положення про комісію для надання спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04 лютого 2014 року за № 210/24987 (зі змінами) [23].

Варто підкреслити, що доволі дієвими у сфері спортивного розвитку особистості є неюрисдикційні форми захисту порушених прав чи їх відновлення. До таких неюрисдикційних форм захисту прав особи у сфері спортивного розвитку відносяться арбітраж, медіативні форми [24, с. 31]. Важливим у сфері захисту прав учасників відносин у сфері особистого розвитку особистості є діяльність національних та громадських спортивних федерацій, арбітражне врегулювання тощо [25, с. 190]. Поширеним є функціонування спеціалізованих спортивних арбітражних центрів – Бельгійська арбітражна комісія зі спорту, Національний спортивний центр з вирішення спорів в Австралії, Палата з вирішення спорів в області спорту в Італії тощо.

На міжнародному рівні функціонує Міжнародна спортивна арбітражна рада (International Council of Arbitration for Sport) [26] та Міжнародний спортивний арбітражний суд (Court of Arbitration for Sport) [27], які уповноважені розглядати спори, що виникають у спортивній діяльності на міжнародному рівні. Також діє такий спеціальний орган як Міжнародний спортивний арбітраж (Court of Arbitration for Sport, CAS) [28, с. 3].

Позитивними характеристиками, що визначають статус та особливості діяльності Міжнародного спортивного арбітражного суду є: те, що судом передбачається можливість узгодження між сторонами спору мови, на якій буде вестися розгляд справи; оперативність врегулювання

спору; дотримання конфіденційності врегулювання спору.

Висновки. Адміністративно-правове забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості пов'язується із застосуванням методів централізованого субординаційного впливу, що визначається імперативністю, а також застосування методів децентралізованого координаційного впливу, що є диспозитивним врегулюванням публічно-управлінських правовідносин [29, с. 82]. Реалізація диспозитивного методу із адміністративно-правового забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості полягає у наданні учасникам правовідносин можливості самостійно визначати умови адміністративних договорів, ініціювати провадження із реєстрації громадської організації тощо [30, с. 148].

Таким чином, форми та методи адміністративно-правового забезпечення у сфері спортивного розвитку особистості перебувають в умовах суспільної трансформації, де важливе пріоритетне значення відіграють тенденції децентралізації та діджиталізації.

Список використаної літератури:

1. Білокур Є. І. Функції державного управління в межах керуючої системи. *Право та державне управління*. 2016. № 4. С. 66–71.
2. Бородін І. Л. Функції публічного управління. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 3. С. 24–29.
3. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). Київ: Юридична думка, 2004. 584 с.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер. 1999. 736 с.
5. Литвиненко В. І. Адміністративно-правові форми протидії корупції в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 3-2. Том 1. С. 152–155.
6. Колпаков В. К. Публічна адміністрація в парадигмі сучасного адміністративного права. *Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Серія «Сектор безпеки України»* 2017. Вип. 18. С. 39–40.
7. Яковлев І. П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2016. 24 с.
8. Навроцький О. О. Основні форми публічного адміністрування прав дитини. *Підприємництво, господарство і право. Адміністративне право і процес*. 2017. № 9. С. 141–145.

9. Бугайчук К. Л. Функції публічного адміністрування в органах Національної поліції: поняття та класифікація. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5 (267). С. 112–117.
10. Біла В. Р. Види форм публічного адміністрування: оновлення доктринальних підходів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 112–115.
11. Лєгеза Ю.О. Адміністративний договір як форма публічного управління у сфері використання природних ресурсів в Україні. *Судова та слідча практика в Україні*. 2019. № 9. С. 18–24.
12. Лєгеза Ю.О. Раціональне використання природних ресурсів як завдання функціонування механізму публічного управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 2. С. 219–224.
13. Біла В. Р. Правові форми публічного адміністрування: питання класифікації. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. Вип. 14. С. 52–61.
14. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С. Г. Серьогіної. Харків: Право, 2005. 256 с.
15. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
16. Реєстр спортивних досягнень. URL.: <https://mms.gov.ua/npasearch?&tags=rejeestr-sportivnih-rekordiv>
17. Про затвердження Порядку ведення Реєстру спортивних рекордів з визнаних в Україні видів спорту: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 18.12.2013 № 1276. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0013-14#Text>
18. Мандюк О. О. Класифікація індивідуальних адміністративних актів. *Митна справа*. 2015. № 2 (2.2). С. 159–165.
19. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: підручник / [О. С. Захарова, В. С. Ковальський, В. С. Лукомський, В. Т. Білоус, В. Т. Маляренко]; відп. редактор В. Маляренко. 3-тє вид., переробл. і доп. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 352 с.
20. Інформація щодо спортивних федерацій з олімпійських видів спорту зі статусом національної спортивної федерації. https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Nadannia_pozbavlennia_statusu/stat-nac-ol.pdf
21. Спортивні федерації зі статусом національної спортивної федерації. Неолімпійські види спорту. https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Nadannia_pozbavlennia_statusu/perelik-zistatysom-nacionalna-1.pdf
22. Про затвердження Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2012 року № 22 (зі змінами). URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22-2012-n#Text>
23. Про затвердження Положення про комісію для надання спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу: наказ Міністерства молоді та спорту України від 21 січня 2014 року № 102 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0210-14#Text>
24. Наставний І. В. Особливості альтернативно-договірних форм захисту суб'єктивних цивільних прав учасниками професійних спортивних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 31–35.
25. Залізко О.М. Спортивний арбітражний суд – альтернативний спосіб вирішення спортивних спорів. *Право і суспільство*. 2016. № 5. С. 190–194.
26. A. Joint Dispositions <https://www.tas-cas.org/en/icas/code-icas-statutes.html>
27. Court of Arbitration for Sport. <https://www.tas-cas.org/en/general-information/index/>
28. Бордюгова Г. Ю. Міжнародний спортивний арбітраж: Засади й особливості діяльності та словник найуживанішої лексики. К.: АВІАЗ, 2015. 160 с.
29. Гук А. С. Адміністративні форми та методи публічного врядування. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1. С. 78–83.
30. Батан Ю. Д. Перспективи формування міжнародного спортивного права як галузі міжнародного права. *XVI звітна студентська наукова конференція: матеріали*. Том 2 (м. Одеса, 20 квіт. 2013 р.). Одеса: Фенікс, 2013. С. 145–147.

Heller E. B. Forms and methods of administrative and legal support for policy implementation in the field of sports personal development

The purpose of the article is to characterize the forms and methods of administrative and legal support for policy implementation in the field of sports personal development. It was determined that administrative and legal support in the field of sports development of the individual is associated with the use of methods of centralized subordinate influence, which is determined by imperativeness, as well as the use of methods of decentralized coordination influence, which is a dispositive regulation of public-administrative legal relations. It is emphasized that the implementation of the dispositive method of administrative and legal support in the field of sports personal development consists in giving the participants of legal relations the opportunity to independently determine the terms of administrative contracts, initiate proceedings for the registration of a public organization, etc. It was concluded that the forms and methods of administrative and legal support in the field of sports personal development are in the conditions of social transformation, where the trends of decentralization and digitalization play an important priority. It is recognized that the approach that establishes an understanding of the forms of administrative and legal support for the implementation of the policy in the field of sports development of the individual is widespread as: development and adoption of normative acts; development and adoption of individual administrative acts; conclusion of administrative contracts; implementation of forms of activity within the framework of permitting and licensing procedures; creation of conditions for material and technical resource support. It was determined that in the field of sports development of the public authorities, on the example of determining the content of the competence of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, such groups of powers are distinguished as: 1) rule-making; 2) control and supervision; 3) informative and generalizing; 4) organizational and management; 5) permits and licenses; 6) educational; 7) warning and law enforcement; 8) registration, which was concluded in the previous subsection.

Key words: *subject, administrative and legal support, physical culture, sports development, decentralization of power, forms, methods.*